

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

Отже, у вихованні гармонійної особистості всі види музичної діяльності мають велике значення. Сила музики безмежна: вона не тільки розвиває творчі здібності, стимулює розумову діяльність, виховує естетичний смак, а й лікує і формує в дитей позитивну програму життєдіяльності.

Література:

1. Кононко О. Картина світу сучасного дошкільника // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2014. – №1. – С. 10-11.
2. Міжнародний інноваційний центр гармонійного розвитку людини / Під редакцією Н. Мельник. – К.: Піснєзнайка. – 2003. – С. 1-5.
3. Недериця С. Музична терапія як засіб лікувального та розвивального впливу на дітей // Музичний керівник. – 2011. – №5. – С. 4-6.
4. Шараєвська І. Мовленнєві та музично-рухові вправи за системою. – К. Орфа // Музичний керівник. – 2011. – №3. – С.9-10.
5. Зязюн І.А., Крамущенко Л.В., Кривонос І.Ф. Педагогічна майстерність / За редакцією Зязюна І.А. – 2-ге вид. – К.: Вища школа, 2004. – 422 с.
6. Зязюн І.А., Крамущенко Л.В., Кривонос І.Ф. Педагогічна майстерність / За редакцією Зязюна І.А. – 3-е вид. – К.: СПД Богданова А.М., 2008. – 376 с.

Кудак Т. О.*

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ГРУПІ ПODOВЖЕНОГО ДНЯ

У статті визначено психолого-педагогічні умови оптимальної організації навчально-виховного процесу, спрямованого на розвиток творчих здібностей молодших школярів у групі подовженого дня.

Початкова школа – старт великої і цікавої мандрівки дитини до країни знань. Саме тут закладається фундамент розвитку й зростання особистості. За роки навчання в початкових класах дитина повинна не лише опанувати основи наук, набути типових рис характеру, а й розкрити творчі можливості, стати неповторною індивідуальністю, з власними смаками, інтересами, здібностями.

Проблема розвитку творчих здібностей молодших школярів у групі подовженого дня (ГПД) є однією з найбільш важливих для успішного самовираження особистості, її всебічної самореалізації та адаптації в сучасному світі.

Видатний педагог В. Сухомлинський мудро підкреслив, що, відряджаючи дитину до школи, кожна мати вірить у те, що справжній учитель, вихователь побачить у її дитині щось таке, чого не може побачити вона, і розвиватиме побачені здібності [4].

Робота в групі подовженого дня, за Б. Кобзарем, дозволяє поширити й поглибити знання школярів, зміцнити набуті на уроках навички та вміння, розвинути здібності дітей, задоволь-

* © Кудак Т. О.

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

їхні різнобічні інтереси, сформувати самостійність, організувати практичну суспільно корисну діяльність, дозволяти [1]. Робота в ГПД дозволяє збільшити час цілеспрямованого педагогічного впливу на учнів. При цьому зміст, методи й організаційні форми роботи в групі подовженого дня, зауважує О. Худяков, менш регламентовані ніж у навчальному процесі. Вихователь ГПД має можливість побудувати свою роботу цікаво, задовольнити потреби кожної дитини в активності, самодіяльності, у спілкуванні з однолітками, що не завжди є можливим на уроках [5].

Ми поділяємо точку зору М. Левітова, який під творчістю розуміє таку діяльність, унаслідок якої здійснюється щось нове, оригінальне, що відображає індивідуальну спрямованість. Таким чином, творчі здібності молодших школярів ми розглядаємо як сукупність властивостей і якостей особистості, які дозволяють здійснювати пошук, використовуючи при цьому нестандартні засоби, поштовх до розв'язання інтелектуальної проблеми з установкою на відкриття нового, невідомого для себе. До того ж, здібності до творчості – універсальні здібності особистості. Універсальність їх полягає в тому, що сформованість здібностей у будь-якому виді творчості, наприклад, художньому, ігровому тощо, можуть проявлятися й здобувати свій подальший розвиток в інших видах творчої діяльності [2].

Педагог І. Лернер [3] довів, що практично всіх дітей можна навчити творчо мислити, особливо, якщо починати в молодшому шкільному віці. Він визначив прийоми розвитку нестандартного мислення, які водночас є також процесуальними рисами творчої особистості:

- самостійне перенесення знань і вмінь у нову ситуацію;
- бачення нової функції знайомого об'єкта;
- бачення нових проблем у знайомих ситуаціях;
- бачення структури об'єкта.

Якщо до цих рис додати ще й високий рівень творчої уяви, розумові здібності, розвинуту пам'ять, досконале мислення, точність рухів, то цей перелік і складатиме структуру загальних здібностей.

Виявлення й розвиток загальних здібностей – актуальна проблема позаурочної роботи, бо, по-перше, досить розвинуті загальні здібності сприяють розвитку спеціальних і дають змогу досягти значних успіхів у виконанні будь-якої діяльності; по-друге, розвиток загальних здібностей значно менше залежить від природних факторів – задатків, бо загальні здібності спираються на розумову діяльність. Отже, у всіх дітей можна сформувати процесуальні риси творчої особистості.

Таким чином, тема даної роботи є надзвичайно актуальною, адже педагоги повинні не лише давати знання дітям, а й готувати їх до самостійного життя.

Мета статті – визначення психолого-педагогічних умов розвитку творчих здібностей молодших школярів у групі подов-

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

женого дня.

Головна особливість творчої особистості – потреба у творчості, яка стає життєвою необхідністю. Суттєвим для вихователів є розуміння дитячої творчості як процесу засвоєння матеріальних і духовних цінностей, що накопичені людством. Саме за таких умов і формуються якості творчої особистості. Орієнтація в якостях творчої особистості дає змогу своєчасно виявити творчі здібності, зосередити увагу на їх розвитку, запобігти їх згасанню.

У діяльності групи продовженого дня дитина не просто відтворює те, що засвоює, а й розвиває творчі здібності. Саме в ГПД обов'язковим є процес заохочення різнобічних творчих самовиявлень молодшого школяра, багатство вражень, створення дружніх особистісних стосунків, котрі є джерелом продуктивної творчої діяльності дитячого колективу.

Сама організація дітей, їхньої діяльності в групах продовженого дня досить різноманітна. Уся робота в ГПД спрямована на розвиток творчої особистості, її ініціативи з урахуванням потреб і здібностей. Унаслідок саме такої організації діяльності дітей у групах продовженого дня виникає можливість зацікавити їх творчістю, спонукати їхнє прагнення щодо засвоєння необхідних прийомів та засобів діяльності та мислення, які визначають їх нестандартність, оригінальність.

У групі продовженого дня ЗОШ №39 м. Херсона створено найбільш сприятливі умови щодо розвитку творчого потенціалу особистості вихованців. Тут працює гурток «Умілі ручки», його відвідують учні початкових класів. Девізом гуртка є:

*Рученята в нас умілі,
Змайструвати все зуміють.
Беремось тому ми сміло
Кожен раз гуртом за діло.*

Діти всі талановиті від природи. І кожна дитина по-своєму неповторна. Свої вміння проявляють під час роботи. Робота в гуртку «Умілі ручки» – прекрасний засіб розвитку творчості, розумових здібностей, естетичного смаку, а також конструкторського мислення дітей. Діти, побачивши готові вироби, порівнюють їх, знаходять достоїнства й недоліки, критично ставляться до своєї роботи, у них розвиваються аналітичні здібності. Особливо важливо, що діти пізнають значущість своєї праці, її корисність для оточуючих. Діти також розвивають свої естетичні смаки, відчуття прекрасного. Заняття проводяться в просторій, добре освітленій, провітрюваній і одночасно теплій кімнаті. У кожної дитини є роздатковий матеріал, наочні посібники, шафи зі зразками виробів. За кожним учнем закріплено індивідуальне робоче місце та інструменти. Активну участь у роботі гуртка беруть батьки. Вони постійно відвідують заняття гуртка, допомагають вихованцям в оформленні виробів для різноманітних конкурсів та виставок.

Важливим чинником заохочення учнів до роботи в гуртку є постійно діюча виставка найкращих учнівських робіт. Діти

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

бачать результати своєї праці, порівнюють зроблене, обговорюють виробу, виділяють найбільш цікаві роботи. Гуртківці – вихованці ГПД постійно беруть участь у різноманітних виставках та конкурсах як шкільного, так і міського рівня.

Виховний потенціал у групах подовженого дня у вищезазначеному навчальному закладі зумовлений такими факторами й обставинами:

- особливі відносини, які найкращим чином залучають кожную дитину до активної перетворювальної діяльності;
- гарантія й забезпечення можливості практичного здійснення творчих умінь;
- вільний вибір будь-якого виду діяльності;
- наявність технологій виховання всебічно розвиненої гармонійної особистості;
- створення такого типу відносин, за якими сама особистість прагне максимальної реалізації сил і здібностей.

Ефективність роботи у ГПД щодо розвитку творчої особистості молодшого школяра значно підвищується при дотриманні таких психолого-педагогічних умов:

- коли створюється емоційна, доброзичлива атмосфера у процесі виконання учнями будь-яких творчих завдань;
- коли організація діяльності учнів з розв'язання творчих завдань здійснюється з опорою на їхні інтереси, потреби, потенційні можливості, здібності тощо;
- коли вирішення творчих завдань пробуджує в кожного школяра дослідницьку активність, поглиблює інтерес до творчої діяльності, спонукає до успішних дій та досягнення поставленої мети.

Педагогічний процес у групі подовженого дня у вказаному навчальному закладі сприяє формуванню в дітей почуття власної винятковості під час пошуків і створення творчих ідей. Діяльність вихователя в цьому процесі має бути органічно пов'язана з діяльністю дітей, їхнім настроєм і внутрішнім станом.

Ефективність педагогічного процесу в ГПД визначається появою таких психічних новоутворень, як:

- самостійна творча активність молодших школярів;
- уміння свідомо та корисно використовувати свій вільний час із метою гармонійного саморозвитку;
- підвищення особистісного статусу дитини в групі подовженого дня;
- більш широкий спектр нестандартного мислення;
- розкриття здібностей дитини.

Педагоги ЗОШ №39 м. Херсона також дбають про сутність розвитку творчості в дітей початкової ланки освіти, яка яскраво виражена в бажанні займатися творчістю (активно-вольові дії, спрямовані на досягнення мети: творчий пошук прийомів і засобів неординарного вирішення проблемних ситуацій, які виникають у процесі діяльності). Основними критеріями при визначенні дієвості інтересу школярів саме до творчої діяльності є:

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

- усвідомлення предмета інтересу, яке детермінує поведінку індивіда;
- чітко виражена потреба в занятті саме даною діяльністю;
- емоційна зацікавленість у процесі творчого пошуку розв'язання різних проблем.

У групах продовженого дня використовуються такі методи роботи як:

1. Добровільність і невимушеність у виборі улюбленого заняття.

Заняття в таких групах, будучи необов'язковими, природно «добудовують» незаповнені проміжки соціального становлення особистості. Свобода і можливість вибору улюблених занять у ГПД позитивно впливає на молодших школярів.

2. Вільна та невимушена атмосфера спілкування в групі сприяє вільному спілкуванню в середовищі ровесників, з якими дитина вважає себе найтісніше пов'язаною і авторитет яких для неї безперечний.

3. Заохочення школярів до участі в різноманітних конкурсах та виставках сприяє тому, що дитина переживає успіх, який викликає позитивне ставлення до творчої діяльності, сприяє набуттю певного життєвого досвіду, навичок самостійної діяльності і поведінки, тобто поступово здійснюється становлення тих властивостей і якостей, які є складовими творчої особистості.

Розвитку творчих здібностей сприяє організація різноманітної діяльності школярів на дозвіллі. Рационально організувати відпочинок дітей означає створити хороший настрій, підняти емоційний тонус, щоб зняти психічне навантаження, усунути гіподинамію, що в кінцевому результаті сприяє загальному розвитку учня, поліпшує працездатність під час самопідготовки.

Для розвитку творчих здібностей можна залучити вихованців ГПД до участі в проведенні різноманітних заходів та педагогічних рад. Пропонуємо вашій увазі фрагмент виступу вихованців групи подовженого дня на педагогічній раді в ЗОШ №39 м. Херсона.

Група подовженого дня – казкова майстерня

Учень: Група подовженого дня –
Це казкова майстерня твоя і моя.
Ми дізнаємось, щось новеньке щодня.
Ми творимо. Навчаємось багато,
Кожен день у нас проходить, мов свято.

Вихователь: Завітайте і погляньте які дива там відбуваються.

Діти вчатьсь ввічливості і багато дізнаються про правіла культурної поведінки.

Учень: «Будь ласка», «Спасибі» і «Будьте здорові»
Слова необхідні й корисні в мові.
Приємно їх чути і в школі, і вдома
Від мами, учителя й просто знайомих.
Тож раджу: частіше їх друзі вживайте
Даруйте сміливіше радісний настрій.

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

Вихователь: Погляньте, хто це до нас завітав?

Виходять Червона Шапочка і Вовк

Вовк (спостерігаючи, як наближається дівчинка).

Здається, їжа в ліс прийшла!

Жаль тільки, трохи замала.

А пахне так смачненько!

Нічого, що маленька.

Хоч і маленька, та смачна.

Ну й апетитненька ж вона!

Таку б я з'їв і в тапочках!

Егей, Червона Шапочко!

Червона Шапочка Ви знаєте моє ім'я?

Вовк Атож!

Червона Шапочка Безмірно рада я!

О пане, день вам добрий!

Ви сильний і хоробрий,

певно, знаєте цей ліс?

Вовк. О, так! Я тут як вдома скрізь!

Туди-сюди все походжаю.

Червона Шапочка. Я дуже Вас благаю!

Чи не проводите мене!

Вовк. Атож, дитятко запашне!

Червона Шапочка (дає Вовку кошик).

Ось, пригощайтесь, пане.

Це пиріжки рум'яні,

Беріть! Це – з сиром, ці – м'ясні.

Вовк (бере). О, дякую! Які смачні!

Червона Шапочка.

Це я вам дуже вдячна.

Самій у лісі лячно.

Спасибі, пане! Ми прийшли,

Спасибі Вам, що провели!

(іде, помахавши рукою Вовку.)

Вовк (сам)

Ось так. Привітна, ввічлива,

Гостинна, доброзичлива,

Весь зіпсувала апетит!

Тепер я – лицар, не бандит!

Казкар: Ви бачили, як ввічливість розтопила серце навіть голодного вовка. Отож, слова ввічливості – дійсно чарівні!

Вихователь: Але крім цього в нас дуже творчі діти

І вироби гарненькі уміють вони робити.

До вашої уваги пропонуємо вироби учнів, які вони виготовляють на ГПД. Роботи гуртківців брали участь як у шкільних, так і міських виставках.

Вихователь: Дякую за увагу.

Участь у даних заходах дає можливість дітям уже в молодшому шкільному віці розвивати свої творчі умінні та навички, розкривати акторські здібності.

Таким чином, діяльність у ГПД сьогодні розглядається як важливий чинник найповнішого розкриття здібностей молодших школярів та розв'язання різноманітних освітніх проблем, створення цілісної системи пошуку та виводження творчо обдарованої особистості. Тобто, групи подовженого дня

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

найдієвіше впливають на безперервне і свідоме духовне вдосконалення і самовизначення дітей.

Література:

1. Кобзарь Б.С. Внеурочная воспитательная работа в школах и в группах продленного дня. – К.: Рад. школа, 1988. – 309 с.
2. Левитов Н.Д. К психологии формирования авторитета учителя // Советская педагогика. – 1946. – № 1-2. – С.76-89.
3. Лернер И.Я. Дидактические основы методов обучения. – М.: Педагогика, 1981. – 186 с.
4. Сухомлинский В. О. Проблемы виховання всебічно розвиненої особистості // Історія педагогіки в Росії. – М., 1999. – С. 373.
5. Шляхи розвитку творчої особистості [електронний ресурс]. – Режим доступу до: <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/pedagog/13998/>

Потьомко В. І.*

ЕКОЛОГІЧНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ПІД ЧАС ПОШУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ

У статті показано роль пошуково-дослідної діяльності в екологічному вихованні дошкільнят.

Новою тенденцією в теорії і практиці виховання дітей дошкільного віку є включення екологічного виховання як складової в систему навчально-виховної роботи дошкільного закладу з метою всебічного розвитку дитини, оскільки формування особистості поза світом природи неможливе.

Першою ланкою в системі суспільного екологічного виховання в Україні є дошкільна освіта. Вимоги до рівня екологічного розвитку дітей визначені Базовим компонентом дошкільної освіти України [1]. Завдання екологічного виховання та освітньої роботи окреслені в Державній базовій програмі розвитку дитини дошкільного віку «Впевнений старт» [2], а саме ознайомлення із флорою і фауною рідного краю, різноманітністю форм життя, їх ознаками, потребами та засобами пристосування до середовища, явищами й об'єктами природи, взаємозв'язками між ними та людиною, її діяльністю; формування пізнавального інтересу дитини, емоційно-ціннісного ставлення до природного довкілля.

Сучасна дитина живе у створеному людством навколишньому середовищі, де люди, природний і соціальний світ взаємопов'язані.

Роз'яснювати значення діяльності дітей у навколишньому середовищі, формувати в дитини певне розуміння про необхідність допомагати природі та примножувати її багатства є завданням вихователя.

Мета екологічного виховання – формування системи наукових знань, поглядів, переконань, які закладають основи відповідального та дієвого ставлення до навколишнього середо-

* © Потьомко В. І.